

FAMILIUL MURESIAN

DIARIU BELETRISTICU SI ENCICLOPEDICU-LITERARIU CU ILLUSTRATIUNI.

Dr. AUREL MURESIANU.

Numele dlui dr. Aurel Muresianu este prea bine cunoscutu publicului românesc, pentru a căruia apărare și emancipare lupta domnialui în organulu nationalu »Gazeta Transilvaniei« deja de 12 ani.

Punându cu asta ocașiune în fața cetitorilor nostri portretulu acestui valorosu barbatu, scopulu nostru nu este a trece în revista meritele s'ale că publicistu, că-cî oper'a acést'a este rezervata viitorului; nu vomu întrâ în detalieri nici în ace'a ce privesce biografi'a s'a, mai vèrtosu pentru-câ ne lipsescu și datele necesare pentru acést'a, ci — tîenîndu câtu mai multu sêma de sêmtiemîntulu de modestia alu dlui dr. Aurel Muresianu — ne vomu margini de asta-data a face o scurta reprieve asupr'a momentelor mai principale din viét'a d. s'ale de pâna acum, pe câtu acést'a am potutu-o aflâ parte din unele scrieri, parte dela nisce coetani ai d.-s'ale și amici ai fôiei nôstre:

Dlu dr. Aurel Muresianu, precum scimu, este fiulu reposatului de pia memoria Jacobu Muresianu, meritatulu nostru publicistu de odinióra, care i-a lasatu de moscenire sêmtiemintele s'ale mari românesci și indemnulu nobilu de a lucrâ cu zelu și abnegatiune pentru caus'a româna.

Scól'a, în care i-si facù solidulu fundamentu alu carierei s'ale, este fâra indoiéla mai antâiu și mai antâiu cas'a parîntiloru sei, unde s'au crescutu multi barbati distinsi ai nostri și de unde multa lumina și spiritulu de viétia s'a reversatu asupr'a poporului românesc.

Clasele medii inferióre le-a absolvatu la gimnasiulu romano-catolicu din Brasiovu, unde tatalu

seu functionâ cá directoru și unde odinióra functionase cá profesorulu și laureatulu nostru poetu Andreiu Muresianu, care inca faceâ parte din acést'a familia a Muresianiloru. Pê atunci inca nu esistâu în Brasiovu scoli medii românesci și din asta cauza gimnasiulu acést'a — care constâ inca numai din 4 clase — erâ impoplatu cu fôrte multi studenti români, cari se cresceâu asia-dicîndu în spiritulu nationalu românu. Clasele medii superióre le studiâ la gimnasiulu sasescu de acolo, cu exceptiunea clasei a opt'a, pe care o absolvâ în Blasiu, unde depuse și esamenulu de maturitate.

Câ studentu, tinerulu Aurel Muresianu a fostu la înaltîmea chiamarei s'ale, obtîenîndu în tôte clasele testimonii fôrte bune. Inca câ studentu în Brasiovu, elu avù meritulu de a intruni tinerii români aflatori la scólele straine de acolo intrunu feliu de clubu literaru, care i-si tîeneâ regulatu sîdintiele s'ale în casele parintesci ale tinerului întemeiatoriu, unde li-se pusese la dispositiune o biblioteca frumósa și unde se cultivâu în limb'a lor româna prin disertatiuni, cântari, diferite exercitii declamatorice și altele. — Asia se conservâ pe atunci, în lips'a de scoli românesci, iubirea de limba și sentimentulu nationalu în fragedele mladitîa ale Romanismului!

În diu'a de 3 (15) Maiu 1865 aflamu pe înflacaratulu june Aurel Muresianu, câ studentu de clas'a a opt'a gimnasilu, intonându cu focu solemnitatea dilei prin o cuvîntare rostita pe »Câmpulu Libertatii« dela Blasiu în mijloculu unui publicu alesu și numerosu. *)

*) »Gaz. Trans.« Nr. 39 din 1865.

Ba mai alesu la iniciativ'a lui s'a redicatu și ace'a pētra monumentală, ce se vede astadi pe acelu câmpu sub numirea de »Pētr'a Libertatii.«¹⁾

În tōmn'a anului 1866 Aurel Muresianu se duse se-si completeze studiile la universitatea din Vien'a, unde invetă drepturile.

Încă că studentu de universitate începù elu a pledă pentru caus'a româna, publicându pe de-o parte articuli și corespondenție valoroșe în »Gazeta Transilvaniei,«²⁾ er' pe de alta parte legându prietinia³⁾ cu distinsulu barbatu politicu și genialulu publicistu germanu Franciscu Schuselka, »luptatorulu pentru dreptate și libertate,« cum 'lu numescu cele 121 dame române din Transilvania în inscripțiunea de pe cadoulu prezentatu lui în semn de recunoscintia la an. 1870. Acestui'a i-i serviă tēnerulu Aurel Muresianu cu informatiuni despre situațiunea politica a Româniloru din patri'a s'a, colaborându cu zelu la organulu seu politicu »Reforma« totu tēmpulu petrecerei s'ale în Vien'a.⁴⁾ Multu a contribuitu elu și la întemeierea societatii academice de adi »Români'a Juna,« efectuita la 8 Aprilie 1871 prin fusiunea celor două societati de mai 'nainte — »Români'a« și »Societatea literara-scientifica« — în cari eră divisata coloni'a studentiloru români din Vien'a.⁴⁾

Dar' ori câtu de multu 'lu preocupă interesulu ce-lu aveă fația cu binele publicu românesc și fația cu sōrtea politica a conationaliloru sei din patriă, sirguintiosulu june n'a remasu inderetu nici cu studiulu, că-cī — pare-ni-se la an. 1872 — depuse cu succesu laudabilu doctoratulu în drepturi, dupa care practică totu în Vien'a câtv'a tēmpu la curtea de apelu, apoi la tribunalulu de comerciu și în fine intră că concepistu în cancelari'a unui'a dintre cei mai distinsi advocati din Vien'a, unde petrecù tēmpu mai îndelungatu.

În primavēr'a anului 1877, pe cându în Orientu aveă se izbucnēsa cunoscutulu resboiu cu Turcii,

¹⁾ Mai pe largu în »Gaz. Trans.« din Maiu 1865. »Pētr'a Libertatii,« redicatu pe loculu unde români în diu'a de 3 (15) Maiu 1848 i-si decretara liberarea loru din lantiurile jobagiei, fū inamolita în tōmn'a anului 1864 prin reversarea Tērnavei, ce curge prin apropierea ei. Abiă în diu'a de 16 Maiu anulul urmatoriu potù fi caulata, dupa ce multu tēmpu fū cautata cu de-ameruntulu și dupa ce se pusese chiar' și premiu pentru celu ce o va află. Locuitorii Blasiului o întēpinara în sunetulu muziceii, asiedfēndu-o la loculu ei, pe lângă anumite festivitati nationale. Pentru-că inse se nu mai pōta fi ascunsa de furi'a elementulu apei, maturisantele de atunci Aurel Muresianu împreuna cu colegii sei redicara lângă ea o alta piētra rotundă și multu mai mare că cea de antăiu, în alu carei'a vērflu arborara unu stindardu nationalu. Mai tārdu »Piētra Libertatii« fū erasi inamolita și ascunsa în pamentu, remanendu numele ei la pētra redicatu în urma, care si astadi se vede pe »Câmpulu Libertatii« dela Blasiu, dar' nu în loculu de mai înainte, ci cev'asi mai spre mēdia-nōpte. Stramutarea acestei petre, sevērșita în primavēr'a anului 1883. din caus'a Tērnavei, ai cărei'a tērmi ajunsera tocmai lângă ea, precum și consecințele acestei stramutari sunt publicate mai pe largu în diarele nōstre politice de pe atunci.

²⁾ Precum însusi o marturisesce în diariulu seu, nr. 194 din 1886.

³⁾ »Die Reform,« redactatu în Vien'a de Jos. Schuselka. An. 1868—1877. Interesanti sunt mai vērșos articuli privitorii la decretarea fusiunii Transilvaniei cu Ungari'a etc.

⁴⁾ »Români'a Juna,« raportu generalu. An. 1871—1873.

dlu dr. Aurel Muresianu, înarmatu cu o sciintia frumōsa, grabi a-se întōrce din Vien'a pentru a continuă grēu'a lupta de publicistu romānu, pe care gloriosulu seu tata, obositu de munca și slabitu de betrānetie, nu o mai poteă portă, mai vērșos fiendu atacatu în tēmpulu acel'a și de o bōla grea.

Din primavēr'a acestui anu, elu collaboră la »Gazet'a Transilvaniei« în unire cu dlu Georgiu Baritiu vre-o noua luni de dīle.

Agitatiunile politice, ce clocoteău pe atunci în Orientu, i-i oferira tinerului publicistu buna ocașiune spre a ne dă desu de tēmpuriu cele mai ne'ndoiōse dovedi despre desceptatiunea și geniulu seu politicu. Articuli sei se reproduceău mai în tōte limbile și mai de tōte diarele mai de frunte ale Europei, asiă că dlu dr. Aurel Muresianu încă chiar' dela începutulu carierei s'ale de publicistu facù onōre diaristiceii române.¹⁾

Cu începutulu dīlei de 1 Ianuarie st. v. 1878, dlu Georgiu Baritiu se stramută la Sibiiu, unde fondă unu altu diariu politicu, »Observatoriulu,« er' dlu dr. Aurel Muresianu pasī că redactoru definitivu alu »Gaz. Trans.,« care pe atunci apareă încă numai de două-ori pe septemāna.

Sub conducerea d.-s'ale, »Gazet'a Transilvaniei« trecù în scurtu tēmpu prin reforme mari și fōrte avantagiōse. Cu 1 Ianuarie 1881 începù se apara de trei ori pe septemāna, remanēndu totu cu pretiulu de abonamentu celu vechiu, de 10 fl. pe anu. Dela 1 Ianuarie 1884 introdu-se în scriere semnele diacritice, seu distinctive, remanēndu inse totu pe lângă ortografi'a etimologica moderata a a Academiei Române. În fine cu diu'a de 1 (13) Aprilie 1884 vedemu »Gazeta Transilvaniei« aparāndu că primulu diaru cuotidianu românescu dincōce de Carpati, er' dela 1 Ianuarie 1889 s'a facutu unu pasu și mai departe, marindu-se pe de-o parte cuprinsulu diariului, er' pe de alta parte oferindu-se și poporului mai seracu posibilitatea de a aveă pe fia-care septemāna unu numeru din acestu diariu, care apare domineca și este anume redigiatu pentru trebuințele poporului, pe lângă ne'nsemnatulu pretiu de 2 fl. pe anu.

De sine se 'ntielege, că tōte aceste imbunatatiri ale diariului au trebuit se fia împreunate cu spese și ostenele mari, pe cari numai aceia potu se le cunōsca în de ajunsu, cari au avutu ocașiune a-le studiă prin propri'a esperintia.

Am mentionatu aci numai partea ministrativ'a a diariului, că-cī directiv'a, valōrea interna și atitudinea romānesca a »Gaz. Transilv.,« în care se reoglindeza activitatea de 12 ani a dlui dr. Aurel Muresianu, ne este cunoscuta toturor'a. O apretiare mai pronunțiată a activitatii s'ale politice-literare în cursulu acestoru 12 ani din urma o lasamu asiă-dara pentru alte tēmpuri. Deocamdata ne marginimu a amentii, că activitatea d.-s'ale nu se restringe numai pe terenulu politicu-literaru,

¹⁾ Merita deosebita apretiare articulu »Actiunea armatei române« publicatu în »Gaz. Trans.« Nr. 51. din 1887, și alții asemenea.

că-ci d.-s'a este și presedinte alu comitetului electoralu alu alegătoriloru români din orasiulu și comitatulu Brașiovu, membru alu comunitatii orășenesci s. a.

La totu casulu, dlu dr. Aurel Muresianu este unulu dintre acei rari barbati ai tinerei noastre generatiuni, pe care posteritatea 'lu va amentii cu recunoscintia. Posteritatea va scii cum sè se pronuntia și asupr'a demnitatii, cu care elu representă fața cu adversarii nostri ori-ce cauza românească. Noi inse suntemu petrunsi de o bucuria viua, cându — printr' grelele și necurmatele lupte, ce de atâti'a ani le întempina acestu barbatu că aperiatoriu alu unei natiuni asuprite — potemu inregistra și o di de veselie, diu'a de 9 (21) Octomvre anulu trecut, in care si-a serbatu fericit'a s'a casatoria cu inteligent'a și simpatic'a d.-ra Elen'a I. D. Popovicu din Brașiovu, care dupa studiu mai inaltu de patru ani in Vien'a, absolvă in ver'a trecuta cursulu de pictura in »Museulu c. r. austriacu de industria artistica« (K. k. Oestereichisches Kunst-Gewerbe-Museum) de acolo. Unei femei cu asemenea educatiune superiōra, și inca unei femei iubitoare și cunoscatōre de arta, cum este d.-s'a, de siguru nu pōte se-i lipsesca nici bogati'a spiritulu, nici insulfetirea pentru ace'a ce este nobilu și frumosu, — nu pōte se-i lipsesca nimicu din ce'a ce contribuie la intemeierea unei vietii conjugale fericite. Ce'a ce ne remăne noue se dorimu acestei vrednice parechi este:

Viētia lunga și perseverantia in lupta!

Multe flori ...

Multe flori resaru sub sōre
Māndre și mirositōre,
Reversāndu pe-ntr'g'a lume
Incāntare și parfume.

Omulu admirāndu privesce
La natur'a ce zimbesce,
Si-apoi plinu de incāntare
Pune măn'a lui pe-o flōre.

Un'a numai elu postesce
Si la sēnu-i o lipesce
Si 'ncāntatu de fericire
Elu i-i dă alui iubire.

Ah! in lumea 'ntr'g'a flōre
Nu-i că Tin' de rapitōre,
Fericitu cin' te va pune
Pe-alu seu pieptu, dulce minune!!

GEORGIU SIMU.

CUGETĂRI DESPRE VALÓREA SI DESVOL-TAREA CARACTERULUI.

(Urmare.)

De cându lumea amōrea patriei a fostu unulu din cele mai poterice vehicule, din cei mai eficaci stremuri spre fapte maretie; ci fāra istoria nu esista patria, nu natiune, și deci nu pōte fi vorba nice de amōre cātra patria și natiune. Bine se ve insemnati acestu adevēru, oh Romani, oh jani romani!...

d) Limb'a sēu graiulu e midiuloculu de manifestatiune a spiritulu, a vietiei interne sufletesci ā omului, midiuloculu admirabile a totu aventulu spirituale, ce-lu fece și face genulu omenescu. Cu ajutoriulu limbei ficsāmu notiunile, dāndu-le o forma sensibilă, și prin impreunarea acestoru forme manifestāmu inafōra intr'g'a nōstra lume intelectuala cu infinit'a ei varietate.

Limb'a și miutea se desvoltara și se desvōlta pre sine imprumutatu. Cumu asiā? Asiā cā lucrurile din lumea fisica reflectāndu-se in interiorulu și asiā-dicundu in oglind'a sufletulu nostru și prin organele acestui-a apercpendu-se, produc in noi sentiēmente și cugete, cari precumu de o parte ne punu de comunu in mișcare membrele capulu, asiā de alta parte sternescu in organele nōstre limbali expresiuni sēu sunete articulate și audibili. Era apoi aceste, tocmai pentru cā cā sunete cadu sub semturi și ast'felu devinu nesce lucruri din impregiurimea omului, inca inriurescu din parte-le asupr'a mintiei și cugetării, desceptāndu-o și impintenāndu-o la activitate.

De sine se intielege drept'ace'a marea insemnatate a invetiării limbei și limbelor, atātu cā instrumentu pentru cāscigarea ideieloru ori pentru comunicarea lor, cātu și cā midiulocu de desvoltare a poteriloru nōstre sufletesci, cumu și atātu din punctu-de-vedere pedagogicu, cātu și din alu necesitātiloru vietiei practice. Anume praes'a vietiei ce ne spune? Ace'a, cā cāte limbe scimu, atāti ōmeni pretiuimu și valorāmu,¹⁾ și cā invetiāndu cutare limba straina, potemu ceti productele literare și scientifiche din ace'a, și estumodu potemu cunosce din isvorulu celu mai genuinu și nefalsificatu spiritulu poporulu ce o vorbesce. Pentru ace'a desī trebue se invetiāmu mai antāiu dulcea limba mumsca cā pre cea mai necesaria, și a carei invetiāre desvōlta și sustiene sentiēmentulu natiunalitātii: totusi cunoscenti'a cutarei ori cutarei limbe dintre asiā-numitele lirube universali, de cari trecu: frances'a, italian'a, angles'a și german'a, are neaparatu se o impartasiēsca instructiunea gimnasiale și de alte grade eleviloru.

Cumu-cā apoi care din memoratele limbe universali ar' fi a se recomandā mai multu tine-

¹⁾ Cunoscutulu proverbu dice: „Quot linguas calles, tot homines vales.“

retului romanu, abia trebuie se spunem italian'a și frances'a sunt limbele duoru natiuni mari, cari jocara și joacă rolul principale pe scen'a lumii și a istoriei universale. Ele sunt dulci sorori ale romanescii, și constructiunea lor logica cum și stilul lor pre câtu precisu pre atâtu usioru și luminos șierbesce adă de modelu chiaru și altoru ginti nelatine; cu atâtu mai vertosu trebuie se ne șierbescă noue Romaniloru intru cultivarea sonorei și armonioasei noastre limbe. Pentru veri-ce Romanu, care face pretensiune la cultura, dara alesu pentru unu literatoriu romanu, celu puțin un'a din două e indispensabilă.

Cu privire la propunerea celor două limbe clasice ale anticității, precumu se știe, chiaru în zilele noastre decurge o luptă aprigă între realisti și între umanisti.

Ce voru ore cei d'antăiu? Ei susținem, că deorece popora-le, cari au vorbitu latin'a și elen'a, nu mai există, în aceste limbe nu se mai potu sci lucruri noue, totu ce s'a scrisu în limbele cestiunate fiindu tradusu dejă în varia limbe vietiutorie, și deci latin'a și elen'a nu mai au ratiune de a figură între mijlocele de educatiune. Realisti adăca se uita înainte de toate la recentiele practice ale vietei: amesuratu aceste voru în gimnasiu a impartasi elevului cu preferința atari cunoscințe fundamentale, cari mai târziu completate se-i dă mai lesne în mână îndemnatățile necesare pentru a poté traf în lume, și asiă dîcundu pentru a-si poté cascigă pană de toate zilele. Tendința acest'a convine multu materialismului din zilele noastre, celu ce demultori pană la grăția adora bunurile materiale și le venedia cu ori-ce pretiu și în ruptulu capului, de relele carei venatorie nu se poté negă că patimesce în mare mesura societatea modernă.

Dincontra umanistii opinedia, că problem'a educatiunii e de a cresce înainte de toate omeni în acceptiunea cea mai nobilă a cuvintului, desfășorandu din toate părțile spiritulu eleviloru, și dandu mersulu de desvoltare a minții, sentimentelor și voientii loru o directiune mai ideală-morală; atuci toate cele-alalte privitorie la traiulu și fericirea vietei pamețene li-se voru adăuge oșescumu de sene¹⁾.

Fia inse ori-cumu, ace'a nu se poté trage la indoieala, că umanismulu 'lu-inaintedia potericu, dora mai potericu decâtu ori-care altu ramu de invetiamentu, studiarea și cunoscerea celor două limbe și a spiritului celor două popora clasice ale vechimei. Suntu și voru remanē porurea admirate aceste popora gemele în limbele, în literaturile și în altele creatiuni ale ioru. În două rînduri aventara aceste o bună parte a omenimei, la înaltimile civilisatiunii: odata în epoc'a de auru a desu memoratelor popora, altadata candu după întunereculu evului mediu la începutulu celui nou reinvia studiulu umanioreloru. Dă, mândrulu edificiu alu culturei moderne se basedia și radima pe renascerea culturei antice eleno-latine.

¹⁾ Cfr. *Evang. Mateiu* cap. 6. v. 33.

Intr'adeveru ori vomu consideră limbele, ori literaturile, ori în fine alalte institutiuni sociale ale Eladei și Romei, toate le vomu află pre câtu mareție p'aci fără parecchia, pre atâtu și abundanti în momente educative. Căta naturalitate și totodata spiritualitate nu respira p. e. din structur'a elenei, căta abundanția și varietate a expresiuniloru ei, căta posibilitate de a reproduce prin ea și cele mai fine nuanțe și coloriture ale cugetelor! Fața de acesta intelectualitate a elenei dăca latin'a ni-se înfașiosedia ceva mai inferiore, mai măsura și mai puși u variatu în formele ș'ale gramaticale și sintactice, ea are de alta parte structura mai puțin complicată, ordinea concordantiei cuvintelor mai rigoroasă, expresiuni mai precise și mai barbatesci; scurtu: din ea se oglindăza voientia de fieru a poporului rege, a poporului scumpu la vorba, carele mai multu cugetă și faceă decâtu vorbiă („tacea și faceă“), și carele impartia odinioara mandate la tota lumea cunoscută pre atunci.

Ce se dîcemu apoi de cuprinsulu și form'a literaturilor clasice din vorba? Adeverate mine de auru din cele mai opulente ale ideiloru sublimi și espresive în form'a cea mai frumoasă, estetica și atragutoria, ni se deschidu în zilele literaturii. Frumosulu cu folositoriulu e intr'insele cu mana maiestra împreunatu. Mari patrioti, falnici eroi, geniali barbati de statu ne îndemna în ele la virtutile iubirii de patria, abnegatiunii, eroismului, laboriosității, onestității și a sacrificării pentru totu ce e bunu, onestu și frumosu. Ele suntu productulu unei lumi încă asiă-dîcându junili, vigorose, pline de credința și idealitate. Clasicii vechi, — cari cei antăiu au analizatu sentimentele și pasiunile omenesci, au adunatu și formulatu observatiunile morali asup'a vietei, și au încercatu a dă explicări despre diferitele probleme ce interesedia omenimea, — că junetia și că primăvora incanta. Pre ei fața de prea marea subiectivitate, patimosia și partialitate a mai toti scriitorii moderni, i distinge simplicitatea, sinceritatea, veritatea și naturalulu. Eca unde diace rădăcin'a și misterulu potericulu loru efectu asup'a tinerimei, carea pe calea educatiunii trebuie ținută la începutu intr'o atmosfera serină, departată de luptele și peccasurile de toate zilele, și plină de idealu și armonia.

Apoi cele-alalte creatiuni în formele statului, societății, familiei și ale guvernării acestor'a la vechii Romani și Eleni încă suntu în cea mai mare parte totu atât emanatiuni uimitorie ale minții și animei omenesci, la carile generatiunile tuturoru temporiloru voru poté recurge și voru și recurge după inveti salutaru. De ace'a dîcemu iubite junimi romane cu barbatulu Horatiu:

... Vos exemplaria Graeca (et Latina)
Nocturna versate manu, versate diurna.¹⁾

¹⁾ *Horatius*: De arte poetica.

Dr. AUREL MUREȘIANU.

Înainte să mai pre susu de câte tóte alte limbe se ne fia inse dulcea limb'a materna. Limb'a precum in generalitate luandu-se ne aréta firea spiretuale-mintale a omului, asia specialminte in varietátele sale natiunale ne descopere geniulu și caractrulul respectiveloru natiuni. Dins'a e form'a, manifestatiunea esterna a cugetárii omenesci, totu-de-a-un'a inse o forma specifica a cutarui și cutarui poporu. Sî intorcîndu lucrulu potemu afirmá, cá unu poporu in marea familia a omenimei se semte sî esista cá natiune séu individualitate sociale in prim'a linia prin limb'a s'a natiunale. „Ea, dupa cum dice Heyse, ¹⁾ cá organulu comunu alu conscientiei a intréga natiunea, este pentru acést'a elementulu vietiei spirituali, conditiunea vietiei ei, și cá atare posesiunea ei cea mai santa, cu carea impreuna natiunalitatea insasi stá au cade.“ A vré deci se mai demustrámu neaparat'a necesitate a instruirii și invetiárii limbei și literaturii natiunale, ar' insemná atát'a, cátu a voi se carámu apa in Dunare.

Nu fia drept'ace'a propunerea limbei mamesci o séca enumerare de regule gramaticali și sintactice, și o indopare a eleviloru cu de aceste regule; ci instruirea ei dimpreuna cu a literaturii natiunale trebue se formedié unu vehiclu diu cele mai potinti intru a plantá și dadaci in piepturile fragede virtutea iubirii de natiune și patria, virtute cu atátu mai cu grigia de dadacitu, cu cátu ea este mam'a a mai multoru altoru virtuti. A nu fi ómeni debili, lasi și neghigenti intru indeplinirea detorintieloru nóstre, ci dincontra a fi ómeni harnici și bravi in tóte: ne retiéne și respective ne indémna potinte semtiulu desonórei au dincontra alu onórei, ce am reversá prin portarea nóstra asupr'a iubitei nóstre natiuni.

Preste ace'a cultur'a unui poporu și civilizatiunea lui fóra fundamentu natiunale și fóra directiune natiunale se póte considerá in anumitu respectu de stérpa, asemenandu-se unui pomu, carele intr'o gradina de varii arbori fructiferi numai elu nu ar' produce fructe proprie speciei s'ale. Pre unu atare pomu man'a gradinariului nu multu lu-va lasá se-si ocupe locul inzedaru. Intocmai și istori'a va sterge incurándu pre o atare ginte din cartea celoru vii și va trece preste ea la ordinea dílei, cá preste un'a, carea cu individualitatea s'a nu implenesce nice o misiune in concertulu natiuniloru.

Din aieptatele cause cultur'a nóstra trebue se procedá in forma, vigóre și coloritu natiunale. Literatur'a nóstra și prin ea fiinti'a-ne natiunale trebue se o provedemu in toti ramii, in tóte radecinele și fibrele ei cu elemente poporali romanesi corespundiátorie sângelui nostru și datátorie de o forma peculiaria a nóstra, de unu coloritu propriu, sanetosu, verde romanescu. Numai est-modu scienti'a și civilizatiunea va fi mantuitóri'a și conservatóri'a esistintiei nóstre individuali-natiunale, pentru care esistintia individuale lupta

tóte in fire, asia cátu acésta lupta — darvinic'a — lupta pentru vietia (struggle for the life) a speciiloru și individiloru — o recunóscemu și in pré potintea ideia a natiunalitáti din tómpulu nostru, o recunóscemu cá lege eterna a firei.

e) Se atingemu pe scurtu și scientiele espe-
rentiei esterne séu ale corpuriloru.

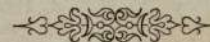
Intra aceste scientiele descriptive, va-se díca cele ce se tiénu de istori'a naturale, au de obiectu cunoscienti'a corpuriloru séu fiintieloru organice și neorganice, aflatórie pe suprafaça și in interiorulu globului. De folósele materiali, ce acésta scientia aduce omenimei, și deci de necesitatea, cá ea se se propuna in mesura cátu mai estensiva și intensiva, cine s'ar' mai indoí, alesu privindu curentulu positivistu-materialistu alu evului nostru? Interesele materiali jocara și voru jocá porurea mare rolu in lume, la individi cá și la popóra, și nu se póte negá, cá bunastarea ómeniloru aterna intr'o buna-parte de la mesur'a, in care dingsii se sciú folosi de poterile și comorile depuse in natura. Dámu dara dreptate realistiloru și tendentiei loru pana la unu anumitu gradu. Suum cuique.

O propunere a istoriei naturali numai in scopulu și pentru scopulu materiale alu vietiei ar' fi inse unilateralá. Dincontra propunerea ei, cá se fia corespundiátoria recerintieloru educatiunei, trebue se indestulésca nu numai mintea scrutatória, ci se ajute și formarea caracterului. Și cine nu scie, de ce poterice momente și elemente dispune ea spre acést'a?!

Natur'a e o carte universale, și stá deshisa toturoru, celoru eruditi cá și celoru neinvetiati. Fiacine póte ceti intr'ins'a. Dêns'a, studiata cu atentiune, nutresce sémțiemintel religióse-morali, presentându-ne ochiloru trupesci și sufletesci admirabilea multime și varietate a fiintieloru din universu, cari tóte stáu intr'o și mai admirabile armonia și legatura intre sene, cumu și in legatura causele cu o suprema și necupriusa potere creatória, care tóte aceste creandu-le le sustiéne și guberna cu nemarginita intieleptiune. Observatoriu de totu superficiale au sufletesce orbitu trebue se fia acél'a, carele nu vede acést'a. Dincontra cei mai geniali scrutatori ai naturei, precum unu Kopernik și Kepller, unu Leibnitz, Newton și altii o suta și o miia, au fostu ómeni cu credintia viua in divinitate.

(Va urmá.)

Dr. Gr. Silasí.

Sosire si plecare.

Ori cându veniá, pareá chipulu ei dragu,
Cá primul verde din paduri de fagu.

Sí ce-mi vorbiá, treceá in alu meu sénu,
Cá primul primaverei cántecu linu.

Ér' cându faceá cu mân'a bunu remasu,
Bateá parc'alu junetiei ultimu ceasu.

(Nicol. Leman.)

JOSIF POPESCU.

1888

¹⁾ K. W. L. Heyse: System der Sprachwissenschaft, Berlin 1886, pag. 2—3.

INELULU.

— Novela. —

Erá pe vremea lánariiloru. Nu este tocmai asía de demultu, nici unu vécu de omu macaru sî totusi, cum s'au schimbatu lucrurile de par' cá nici n'au mai fostu.

Pe o pórtá mare cu dóue aripi prinse de doi stêlpi mari ziditi din pétra, intrái iu curte, spre drépt'a portii erá unu plopú inaltu, inaltu, de te luáu ametieli cându te uitái de josu in susu spre vérfulu lui.

Fusese sî in stêng'a unu plopú, dupa cum spuneá coconulu Stefanu lánariulu, stapênulu acestei mosii, dar' acelu plopú nu crescuse asía de mare cá soçíulu seu, perise intr'o nópte viforósa in care unu vértēju 'lu scosese din radacina.

Cum intrái pe pórtá aveái o priveliste minunata, cá-cí erái cu façí'a nu numai spre curtea cea larga, spre gradinile cele desfatate, spre síur'a cea marétia sî spre cas'a cea curatica, ci sî spre parêulu vijaitoriu, care curgeá la pólele unei livedi acoperite cu iérba verde cá smaraldulu sî preserata cu floricele dragalasía, sî inca spre délurile incântátóre sî spre muntii maiestosi, care tíermureáu spre fundu lánari'a dnului Stefanu: ér' déca tí-se întêmplá, stându colo la pórtá cu façí'a spre déluri sî muntii, se scoti unu strigatu de dóua silabe, tata, máma, lele, draga ori asía ceva, resunetulu déluriloru 'ti repetá vorb'a, încátu credeái cá de buna-séma te îngáná cinev'a.

Erá dara unu locu minunatu pe care asiedíase domnulu Stefanu lánari'a s'a.

Intrându pe pórtá sî vrêndu se mergi in curte trebuíái se treci pe unu gângu alcatuitu din nisce zabrele frumusu vapsite cu galbênu, rosíu sî albastru, la vérfu ascutíte cá nisce sulitíe. Aceste zabrele prejmuíáu cele dóue gradini de pe mosie, un'a de dinaintea caselorú, alt'a de dinaintea síurei. De pe gangu dedeái in curtea cea mare

La largulu curtii spre drépt'a erá unu reslogu, asiedíatu acolo pentru cá mocanii, cându veníáu cáleri la lánarie se-si lege caii de reslogu, ér' nu de ulócele gradinei. In mijloculu curtii steteáu trei meri stufosi sî respândéáu o placuta umbra in dílele cele píclóse, ér' tómn'a faceáu nisce mere mustóse, de credeái cá beái unu páharu de vinu bunu, cându máncái vre-un'a din ele. Spre drépt'a dela dísiu meri eráu casele, spre stâng'a síur'a cea mare, in façí'a dinspre fundu se vedeá unu prundu cu pietrii mari anume aduse acolo, pentru a-se íntinde sî uscá pe ele lán'a cea spalata, ér' in capulu prundului, lánga parêu, eráu crépurile in care se asiedíáu cosíurile de se spalá lán'a cea usucósa in ele.

De ce'alalta parte a parêului mai erá o dêrsta cu „vultori“ cu cosíu „ba chiar' cu unu valú.“ Pe astea nu le potemu descrie acum, fiendu-cá nu voímu se ve mişcamu de lánga síura, unde se íncepe istori'a nóstra.

Síur'a erá de lemnú, lata cá de vre-o dóue-déci sî patru, afunda cá de vre-o optuspredíece stângení, ér' de inalta erá cum se cereá se fia, sî aveá unu coperisiu de sfndila. Odinióra acésta síura fusese despartita in dóue, o parte pentru láná, alt'a pentru bucate de câmpu. Chiar' sî acum mai aveá dóue parti mari cu dóua aripi, dar' bucatele perisera cu totulu din síura, facându locu lániei, care se resfatíá acum prin tóte unghiurile de josu pâna susu sî umpleá aprópe tóta síur'a, intru cátu adeca nu erá cuprinsa de lucrátóre, de lucratori sî apoi de unelte, care trebuiescu in o lánarie cum se cade.

Suntemu in driculu verei, cându spalatalu sî scarmánatalu lániei este in flórea ei.

Desu de deminétia — abíá a peritu cloşca cu pii in departatulu coltíu alu resarítului de pe bólt'a azuria a ceriului — lucéferulu de deminétia sclicesce inca, ér' lun'a s'a pornitu in lupta cu sórele celu ascunsu inse, dar' totusi dejá destulu de poternicu pentru a scóte o rosíetia nefirésca pe disculu mohorítu alu lunei.

Aerulu este recóre, ba píşca chiar' de sî suntemu in lun'a lui cuptoriu, dar' desu de deminétia inainte de a resarí sórele sî printre muntii se resênte o recéla despre care acela, care nu s'a sculatu nici odata asía de vreme, nici nu scie nimicu.

Badea Mihaiu inse basangíulu í-lu resênte sî se tredíesce din somnu. 'Si fréca ochii, casca un'a din resputeri sî cu sgomtu, apoi frígulu deminétiei spunêndu-i cá sórele st' se resara, se scóla de pe straiulu seu din siandramana cea de lánga parêu.

Dupa ce s'a sculatu, í-si vèrà degetulu celu micu de la mân'a sténga in urechi'a cea sténga sî-si destupá audiulu; erá puçinu cá mândru de ace'a urechia, badea Mihaiu sî i-se pareá, cá déca-si vèriá degetulu in ea sî-lu ínverteá de vre-o dóue ori, audiá mai b ne.

Apoi aruncá ochii preste prundu, cá se véda déca lán'a cea spalata asiedíata acolo totu gramedi, gramedi pentru a fi íntinsa sî uscata preste dí, erá neatinsa. Erá datorí'a lui badea Mihaiu se pazésca ace'a láná, de-ace'a dormíá lánga ea sî aveá dreptu ajutoriu unu cáne mare cu numele Griveiu.

Nu vedíu nici o nerênduíela prin gramadile de láná deci potú se casce inca odata in tóta ticu'a, apoi se íntinse de-i trosuira tóte inchiaturile óselorú, 'si mai frecá puçinu ochii, apoi se íntórse spre parêu unde se spelá pe ochi, í-si clatí gur'a sî-si sterse nasulu. Acum erá gat'a sî poteá se-si ímplenésca cea de antáia sî cea mai mare datorie de preste dí.

Cu façí'a spre resaritu í-si facú de trei-ori sfânt'a cruce sî rostí unu tatalu nostru.

Acésta datorie ímplinita, dete unu chiotu prelungitu la care soçia-s'a lelea Chiva se cobora din podulu cu fênu, in care dormíá impreuna cu surata-s'a Reveic'a, nevést'a lui Ghitia alu doilea basangiu, caie sî ea se coborá puçinu dupa dên's'a

Muierile mergeau și ele la parau de se spe-lau pe ochi și-si rosteau rogatiunea apoi stringeau asternutul omenilor.

Badea Mihaiu intru acea plecaseră spre port'a cea mare și trecându în dreptul sandramalei din gradina, deduse inca unu chiotu de sculase pe fer-tatu-seu Ghitia și-apoi i spusese se deschida siur'a.

Ghitia se grabi a se scula și elu și a-si vedeá de tréba, ér' badea Mihaiu merse de deschise port'a cea mare, cá se póta intrá pe ea lucrátorele síru gramada. După acea deschise și portit'ra pentru lumea mai de „Dómne ajuta“ și fiindu-cá badea Mihaiu se numerá pe sine insusi între ómenii cei mai cum se cade sí de „Dómne ajuta,“ nu intrá și nu esia nici-odata pe port'a cea mare, ci totu-de-a-un'a pe portitia.

Cá in tóte deminetile asia și astadi se puse in pragulu portitiei și aruncá o privire in susu apoi alt'a in josu, apoi érasu un'a in susu și acusi mai luá ochii de aici de unde aveá se vina toíulu lucrátoreloru.

Griveiu, cánele celu mare și flocosu, care-lu urmariá pretutindeni, stetea și elu cu privirea atintita spre resaritu. totu cá și stapenu-seu.

De-odata mintosulu dobitocu incepú se dee din códa, ér' preste faci'a cea sbércita a lui badea Mihaiu trecú cá o raza de lumina.

Acésta lumina nu era o raza din sórele, care tocmai acum steteá se se avénte de din dosulu muntfloru, ci era o lumina isvorita chiar' din inim'a omului cu faci'a cea sbércita.

Veniá fiic'a Marii Luichi, o fetitia de vre-o sísesprediece, síepesprediece ani, veniá cu pasi legánati și atátu era de dragalasia, incátu chiar' vederea ei produsese acelu efectu de placere pe care l'am observatu la cánele Griveiu și la basangíulu badea Mihaiu.

Fetit'ra era imbracata cá tóte fetele care veniáu la „lána,“ adeca portá unu „androc“ de lána, o fia de pánza cusuta cu puiu negrii și rosii, ér' capulu i era invelitu cu o cárpa care avea flori rosii in câmpu albastru și care era trasa puçinu preste ochi de-i umbreá fruntea.

Portulu ei celu simplu era de tóta curatieni'a, pitiorusiele ei cele desculite de tóta delicateti'a, totu asemenea și mánile ei, de si pèrlite de sóre și muncite, aretau bine ingrigite. Apoi faci'a ei era cá și cându ar' fi fostu scrisa, atátu era de frumósa. Aveá nisce ochi mari și tainici, o guritia cá de garofitia, cu unu zimbetu invioratoriu pe buze și cu nisce dinti albi lucii și bine asiediat, de credeái cá suntu nisce adeverati margaritari prinsu in margeanu.

Cându te uitái le ea pare cá-ti cresceá inim'a, ér' cându te gândiaí la seraci'a ei, pare cá tí-se stringeá de unu amaru nespusu.

„Buna demineti'a neica Mihaiu,“ díse fet'a din departare, cum zerise pe basangiu, și glasulu ei 'ti aminteá viersulu privighetórei.

„Buna demineti'a Tico,“ respunse nenea Mihaiu, ér' Griveiu dete și mai tare din códa și merse spre féta, care-lu manganá cu mán'a.

Tic'a Marii Luichii intrá pe port'a cea mare și inaintá in susu pe gangulu celu formatu din gradelele gradinei.

Sórele tocmai in acea clipela 'si scóse o margine luminósa de dupa muntii resaritului și radiele, care porniáu din acea margine inflacarara gangulu cu o lumina dauria, impestritiata de umbrele cele lungi ale gradeleloru, a fetitiei și a cánelui, care mergeá sarindu inaintea Tichei.

Lelea Chiva soçi'a lui nenea Mihaiu și cu lelea Trina nevést'a lui Ghitia, cum vedúsera cá usile siurei erau deschise alergasera iute cá se nu vina cinev'a și se aléga láu'a.

„Buna demineti'a,“ le díse Tic'a sosindu totu-odata cu ele inaintea siurei.

„Multiamimu Ticutia,“ respunsera femeile și intrara cu ea impreuna.

„Lána nu-i iertatu se-ti i-ai, pâna nu va veni cocónu Gligore, díse lelea Chiva.

„Sciu“ respunse Tic'a și luá o matura cá se curatieca locul unde siedeá in strunga.

Pána va ispravi cu acésta tréba, și pâna se voru eduná mai multe fete și muieri, și se va cobori domnulu Gligore din cas'a „domnului,“ se facemu mai de aprópe cunoscentia cu interiorulu siurei.

Intrarea cea obicinuata era pe porta dinspre „prundu.“ Tóta diu'a cele dóue aripi mari ale portii erau date de paretii siurii, și proptite prin nescé lastari infipti in paménu. Odinóra erau nescé zevóre de lemn, care tíneau aripile portii strinse de paretii siurii, dar' nemilós'a vremele stricase și „domnulu“ nu mai voise se le faca la locu, dícúndu cá-su buni și lastarii.

De-asupr'a portii prinse cu unu lantíu poternicu de grind'a de susu și redicata la capetulu mai subtíre cu o fránghia legata de grinda, steteá pèrghi'a cea mare, destinata a tíneá cantariulu, in care se redicá azacii de lána cá se li-se constate greutatea. Dela usia spre sténg'a steteá atèrnatu cantariulu celu mare, care redicá 300 de ocale, lángha elu unulu mai mititelu, ér' scánduriie paretiloru atátu aici cátu si spre drept'a usiei unde era més'a de socotitu a „domnului,“ erau scrisi cu totu felulu de nume, a coconasiloru, a prietineloru acestor'a ba pâna și a basangiiloru. Intr'unu coltíu ascunsu se vedeau chiar' literile T. M. L. pe care inse nu le zugravise Tica Marii Luichii, dupa-cum ar' crede cetitorii, cá-ci serman'a nu scia carte, ci le scrisese cinev'a, care totu la dèns'a se gândia, cându nu era de faci'a, ér' cându era de faci'a nu-si mai luá ochii de pe ea. Cine va fi fostu acelu scriitoriu? Nimeni nu o scia, cá-ci nimeni nu bagase in séma acele litere.

In gur'a siurei afara de mas'a la care socoteá domnulu, nu era nimicu, ér' in fundu, dreptu cu port'a era podisiorulu, cu schel'a de bérne, unde se legáu sacii in care se turná lân'a de pe podisioru, suita acolo cându era gat'a de batutu in saci. Podisiorulu in partea s'a spre usie, unde era și schel'a cu sacii atèrnati, era deschisu de

poteai vedé de josu totu ce se petrece acolo. In podisioru nu mergeau de obicei decâtu basangii, cá sè se arunce in sacii aternati pentru a bate lân'a in ei cu pitiorulu sî câte o féta, a dóu'a vatasioie, care turná cu cosíulu lân'a de batutu in gur'a sacului. Câte odata se suiá in podisioru sî coconulu Gligore, ajutoriulu domnului, cá-ci de acolo poteá sè se uite preste lucrátorele, care eráu asiediate prin strungi puse de-alungulu síurei sî formându cá vre-o díece rënduri cu câte dóuedíeci de lucrátore, fete sî femei, in fie-care.

II.

Badea Mihaiu sî cu Ghit'ra, basangii n'ar' fi disu nimicu, déca Tíc'a Marii Luichi ar' fi mersu in „gaura“ cum se numiá despartitur'a síurei, in care se tíeneá lân'a cea spalata sî uscata, dar' nealésa sî nepeptenata inca, déca ar' fi mersu dícemu cu sí-ar' fi alesu cele mai frumóse „lâni“ din care ar' fi potutu scóte mai multu cá treidíeci de ocale de lâna lucrata pe dí, nu ar' fi dísu basangii nimicu, dar' ar' fi strigatu muierile loru, care sî ele lucráu cu ocaua, dupa câte ocale de lâna curata sî peptenata, deci déca trebuiau se ascepte lelea Chiva sî lelea Reveica, nici Tíc'a Mariei Luichi nu poté se aiba lâna inaintea ei.

Veniáu fetele din ce totu mai multe sî strungile se umpleáu sî cu cátu se umpleáu mai multu cu atât'a se faceá mai mare larma. Eráu sî unele, care lucráu cu díu'a, intre astea eráu mai antâiu fetitíele, care aduceáu lân'a la cele cu „ocaue“ apoi fetele cele mai sdravene care spaláu sî uscáu lân'a. Astea eráu puse sub comand'a lui badea Mihaiu sî se apucaserá de lucru, incarcându unele carulu cu lân'a usucósa, altele tragându-lu la crepuri sî desiertându lân'a in ele, unde altele o inmuiau cu petiórele.

Fetele de prin strungi deveniau din ce totu mai nerabdatóre vedíendu cá le trece vremea fára lucru sî prin urmare fára plata.

Coconulu Gligore se întârdíase cá nici-odata. „De alta-data se sculá inaintea nóstra coconasiulu Gligore, ce-o fi avéndu astadi, díse lelea Chiva cátra sócia-s'a Reveica?“

„Éta cá in locu-i vine coconasiulu Pavelu,“ respunse Reveic'a. „Atíne-te acum se vedi, ce mai lâna va capetá Tíc'a Mariei Luichi.“

„Taci,“ sióptí Chiv'a punendu-si degetulu pe buze, cá-cí acea pe care Reveic'a-lu numise coconasiulu Pavelu, se apropiá de ele.

Cine erá acestu nou personagiú, de care n'am pomenitu nimicu pâna acum?

Ci, cá erá unu baetiandru cá de vre-o síepte-spre díece, optspre díece ani, frumusielu, voinicelu, cu mustetiele miginde, cu ochi lucitori, cu péru buclatu, cu unu zimbetu fericitu pe buze sî cu unu surisu francu, care-ti aretá dóue síruri de dinti frumosi in gura.

Coconasiulu Pavelu nu se tíeneá de lânarie sî totusi, se tíeneá de ea, elu petreceá numai vre-o dóue luni pe acolo, cându nu erá scóla la orasiu, cu unu cuventu erá studentu, fiulu coconului Stefanu.

„Coconasiule,“ strigara fetele, cele care se asiediasera prin strungi sî care asceptáu cu dóue rënduri de cosíuri lângá ele, cu peptenulu pusu la indemána, dar' cu mânile in póle, asceptáu dícemu, cá se le aduca lâna, sî sè se apuce de lucru se le sporésca ocalele. „Coconasiule,“ strigara ele, „slobodi pe baete in gaura.“

Pavelu veniá cu o nuelutia in mâna, cu care respicându aerulu, scoteá o siueratura destulu de petrundiátore.

Cum puse petiorulu pe pragulu síurii, ochii lui mersera dreptu la strung'a de lângá paretii din drépt'a, ér' acolo se oprira in fruntea strungii unde siedeá Tíc'a Marii Luichi strigându sî ea: „lâna coconasiule.“

Pavelu zimbí, se inrosí puçinu apoi díse cátra fetitíele, care stateáu gat'a cu cosiurile pe umeri: „duceti lâna prin strungi.“

Fetitíele pornira tóte de odata. Pavelu cá sî cându ar' fi voitu se véda de bun'a rënduela, merse dupa ele in gaura sî le puse lân'a in cosíu de sí ast'a ar' fi fostu treb'a Susanei. Dar' dèns'a erá femeia istétia sî iscusita. Nu se impotrivi coconasiului, ba vedíendu cá umpluse unu cosíu cu lânurile cele mai alese, díse cátra fetisíora, care avé se duca acelu cosíu, se mérga cu elu dreptu la Tíc'a Marii Luichi.

Coconasiulu Pavelu multíumí Susanei cu o clintire de ochi, apoi o lasá se-si reie functiunile, adeca se imparta dèns'a lân'a dupa cum credea cá este mai dreptu.

Sî aici dreptatea mergeá dupa simpatii sî antipatii, ér' astea se câscigáu, cá sî in lumea cea mare, mai prin plocóne mai prin façiarire, ori prin ajutoriulu némuriloru sî asía mai departe.

Lui Pavelu puçinu i pasá, déca Susana va manuí ori nu cumpen'a dreptatii. Nu-i pasá, de óre-ce elu insusi nu se servise de ea. Dar' nici nu se gândéá la asemenea lucru, cá-cí erá ingriçiatu cá Tíc'a se capete lâna alésa de dènsulu; de-ace'a urmari pe fetisíora cá se véda, déca mergeá cu cosíulu acolo, unde i-se spusese cá se-lu duca.

Fetisíora firesce cá indeplini porunc'a ce primise sî desiertá dinaintea Tíchei nisce lânuri, care eráu asía de curate de turiçia sî scaietí, incátu fét'a cea protegiata n'aveá decâtu se le mai aléga puçinu, se deosebésca „tígai'a de stogosa“ sî poteá se le „sdrobonésca“ pe peptenu apoi se le inchege frumusielu sî se formeze nu numai frumóse dara sî multe peptenaturi.“

Nu scim déca Tíc'a observase de unde-i veniá tainiculu ajutoriu, ea prin nici unu semnu nu dete pe faciá, cá ar' sci cev'a despre partinirea coconasiului, ci-sí vedíu de lucru cu atât'a sirguintia incátu nici nu-si redicá ochii de pe mânile s'ale ocupate cu alegerea lânei.

Reveic'a nevést'a basangíului George vedíuse inse sî intíelesese tóte. Erá cu atâtu mai necagita, fiindu-cá dènséi fetisíorele nu-i adusese inca nici o lâna.

„Ce feliu de rânduie!a mai este sî ast'a“ dîse ea cãtra coconasiulu Gligore, care tocmai atunci sosiã, cu ochii cãm umflati, dar' veniã pri-pitu sî cu unu aeru de mare importantã. „Ce se fia?“ cu aceste vorbe pronunciate in modu destulu de tifnosu, se oprise dinaintea Reveichi, care sîdeã la capulu strungei de lãnga usie.

„Apoi de, coconasiule... facu Reveic'a cãm incurcata, cã-cî sciã cã Gligore se faceã para sî focu, cãndu cãrtea cinev'a impotriv'a rëndului, „dîceãm, cã... cã... ar' fi mai bine, cã se puneti pe Tic'a Marii Luichi in podisioru cu dîu'a, se dee lãna in sacu.

„Sî de ce?“ o intrerupse Gligore, „'ti temi pe barbatu-teu de Maria Grecu, care-i dã acum lãna 'n sacu.

„Ba nu coconasiule, Maria Grecu e frumosica sî ea nici vorba...“ la aceste cuvinte Reveic'a aruncã o privire de pe sub sprîncene asupr'a lui Gligore, care resucindu-si mustetiele se faceã, cã se uita in alta parte.

„Dar'...“ reluã interlocutorea lui, „Tic'a Marii Luichi este sî mai frumõsa. Cãndu e vorb'a de temutu, mai curãndu l'asiu teme pe George alu meu de Tic'a decãtu de Mari'a, dar' sciũ cã nici un'a, nici alt'a nu au ochi pentru unu omu cu muiere.“

„Pe Mari'a Grecu n'o mutu diu podisioru!...“ dîse Gligore hotãritu.

„Dãpoi nici nu dîcu se-o muti de-acolo, dar' se-i dai de sõiã pe Tic'a, cã-cî...“

„Ce, cã-cî...?“

„Coconasiulu Pavelu i trimite totu lãna alãsa sî nõue ne lasa numai fõce.“

Gligore nu dîse nimicũ ci porni de-acolo, cautãndu cu ochii pe Pavelu, fiulu stapînului seu. Acest'a, dupa-ce se asigurase cã Tic'a Marii Luichii va aveã totu lãn'a alãsa, urcase sear'a cea aprõpe perpendiculara, care duceã in podisioru sî se pusesse la capetulu ei in gur'a podisiorului, de unde priviã cu dragu la fetele sirguitõre, dar' mai cu dragu la un'a din ele.

Scim noi acum la care.

Cã sî pentru a iuti bataile de inima ale tînerului studentu, fetele se pornira a cãntã cu vocile lorũ argintie sî cu fõrte corecta intonatiune:

Ah, mi-e doru mi-e doru de tine.
Angerasiũ cu dulci lumine.

Pavelu se sprigini de bãn'a, care sustieneã grindile podisiorului sî numai din cãndu i-sî clatinã capulu, tradãndu ast'feliu fãra de võia adẽnc'a emotiune, de care erã cuprinsu sufletulu seu. Din cãndu in cãndu o oftare nevolantara i-i largeã pieptulu.

Gligore surprindîndu-lu in acẽsta dispozi-tiune melancolica 'si dîse: „Are dreptate Reveic'a trebue se-i trimitemu pe Tic'a in podu, se fia mai aprõpe de ea.“ Apoi adause cu glasu resunatoriu:

„Tic'a Marii Luichii!“

„Poftimu cocõne Gligore?“ respunse fõt'a redicãndu ochii la elu.

„A venitu scrisõre dela Vien'a, cã lasamu prea multa turitiã in lãna“ continuã Gligore. Trebue s'o luamu mai bine priu mãni, pãna nu o punemu in saci sî m'am gãnditu se-te facu ajutõrea Mariei.“ . . .

Tõte fetele priviãu cu juidu la Tic'a Marii Luichi, care se inrosise de placere, cã-cî ast'a erã o inaintare ne mai pomenita. O fõta de sîsespredîece, sîeptespredîece ani numai, puse in podisioru cu o plata de unu fiorinu pe di! Ba diũ, lumea se stricase de totu.

„Se vede, cã domuulu Stefanu edusu la Beciũ,“ i-si sîopteau fetele, dar' nici un'a nu avũ indras-nela de a cãrti impotriv'a poruncei coconului Gligore, care strigase cu glasu resunatoriu „Scola Ticõ sî du-te in podisioru.“

Pe cãndu Tic'a Marii Luichii se urcã in podisioru, fetele intonara cãnteculu:

Pasere galbena 'n cõcu
De mi-ai cãntã de norocu.

Lui Pavelu inse i-i tẽcaiã inim'a de parẽ cã voiã se-i sparga costiulu peptului.

(Va urmã.)

ULTIMULU DORU

alu poetului

Michailu Eminescu. *)

Er' cãndu voiu fi pamẽntu,
In liniscea serii
Sapatî-mi unu mormẽntu
La marginea mãrii.

Sî cum n'oiu suferi
De-atuncia 'nainte,
Cu flori m'oru troeni
Aduceri aminte.

Nu voiu sicriu bogatu
Podõbe sî flamuri,
Ci-mi impletiti unu patu
Din vestede ramuri.

Sî cum va incetã
Alu inimei sbuciumu,
Ce dulce-mi va sunã
Cãntarea de buciumu.

Se-mi fie somnulu linu
Sî codrulu aprõpe,
Se am unu ceriu seninu
Pe-adẽncele ape.

Voru arde 'n prẽjm'a mea
Luminile in dëluri,
Isbindu s'oru framẽntã
Eternele valuri.

S'audu cum blãnde cadu
Isvõrele intr'un'a
Pe vîrfuri lungi de bradu
Alunece lun'a.

Sî nime 'n urm'a mea
Nu-mi plãnga la crescutu,
Ci codrulu vẽntu se dea
Frundisîului vescedu.

S'audu pe valuri vẽntu,
Din munte talang'a.
De asupra-mi teiulu sfãntu
Se-si scuture crẽng'a.

Luceferii de focu
Privioru din cetini
Mormẽntu far' de norocu
Sî fãra prietini.

*) Vedi la Diverse in Cronica.

CANTARÉȚI'A.

— Novela. —

II.

„Eu credu că ran'a nu-i absolutu omotitóre.“ dîse consilieriu de medicina Lange dupa primele salutari; „lovitur'a se pare a fi fostu căm nesigura. Ea si-a venitu era la sine și e bine, afara de slăbitiunea causata prin pierderea a multu sânge, de pericolu neci vorba, celu puçinu la momentu.“

„Me bucura“ respunse consilieriu de comerciu luându cu intimitate braçulu medicului; „te insoțescu pe stradele ce ducu la curte; dar' spune-mi, pentru D.-dîeu cev'a mai de-aprópe istori'a ast'a căci dîeu de felu nu se póte aflá cum s'a întemplatú.“

„Me potu jurlá,“ respunse mediculu, „că in trég'a istori'a e invéluita intr'o negura infricosiata. De abia adormisem și vine Ionu de me scóla dicîndu-mi, că me chiama la unu bolnavu fórta periculosu. Me imbracu repede, iesu cu graba și afli in tinda o copila palida și tremurânda, care 'mi sîopti asia de incetu, încátu abia potúi audí, că se iáu și bandaju cu mine. Acést'a dejá me surprinse; me aruncu in trasura, dîcu palidei copile se siéda pe capra cu Ionu, că se-i arete drumulu și ne ducemu pâna la Lindendorf. Me dau josu dinaintea unei case mici și întrebú pre copila că cine-i bolnavulu?“

„I-mi potu inchipuí, cum te-au surprinsu.“

„Cum amu fostu surprinsu cându audí, că este signorin'a Bianett'a! O cunosceám numai de la teatru, o vedîusemú abie de dóne séu de trei ori, dara modulu misteriosu, cum am fostu chieamatu, bandajulu ce aveám se iau cu mine 'ti marturisescu, me interesá multu, a aflá că ce s'a întemplatú cântaretiei. Me sufi susu pe nisce trepte scurte de-a lungulu unui vestibulu îngustu. Copil'a merse inainte, me facú se asceptu câte-va minute in intunerecu și-mi veni inainte dupa ace'a plângédu și si mai palida decâtu mai inainte.“

„Poftesce, intra d.-le doctoru“ dîse ea, „ah! veti fi venitu pré târdíu, dintr'ast'a nu mai scapa ea.“ „Intraiu și o priveliste fiorósa mi se infaçisîa.“

Dusu pe gânduri și posomorítu tacú consilieriu de medicina; se pareá, că in sufletulu lui se indésa unu tablou, de care in zadarú cercá se scape.

„Da, ce ai vedítu?“ întrebá calauzulu superatu de acést'a intrerumpere. „Dóra n'ai de gându se me lasi cu gur'a cascata in midíloculu drumului?“

„Multe amu petrecutu in viéti'a mea,“ promurmá mediculu, dupa-ce se reulse, „multe lucruri inforatóre și inspaiméntatórie, dara nemicu nu m'a sguduítu asia, că priveliscea ace'a. In o odaia slabu luminata jaceá pe o sofa o ténera femeia palida, inaintea ei ingenunchiá o betrâna servitória si-i tiéneá o batista pe anima. Me apropiu, albu și impetritu cá unu bustu atérná indereptu

capulu murindei peru-i negru, ce undulá in josu, negrele gene și sprincene a închisiloru ochi faceáu unu teribilu contrastu cu lucind'a palóre a fruntei, feçiei și a frumosului grumazu. Vestmintele-i albe și incretíte, cari siguru că faceáu parte din costumulu cu masca, eráu scaldate in sânge, sânge erá pre podele și siroiulu rosíu pareá că isvoresce din anim'a care palpitá in dreptulu fragedu a cântaretiei Bianett'a.“

„Of, D.-dîeule, cum me induiosiéza acést'a!“ dîse consilieriu de comerciu duosu și scóse o batista lunga de metasa cu care 'si sterse lacrimile. „Chiar' asia jaceá că in Dominec'a trecuta in oper'a Othello, cându representasé pe Desdemon'a. Chiar' atunci erá efectulu asia de teribilu adeveratú și in realitate grozavu, încátu credeái că arapulu a instiletatu-o intr'adeveru și acum'a éta cá-i realitate! Oh! cum me induiosiéza acést'a!“

„Nu te-am rogatu se nu te emotionezi preste mesura?“ 'lu intrerupse mediculu. „Vréi numai decâtu se te inbolnavesci?“

„Ai dreptate“ dîse consilieriu de comerciu Bolnau, ascundîndu repede batist'a in buzunariu; „Ai dreptate, constituti'a mea nu-mi iérta asemeni emotiuni. Istorisesce mai departe, eu era voiu numerá mergédu ochiurile de feréstra la palatulu ministeriului de resboiu, acést'a 'mi va domolí multu spiritulu meu.“

„Numera și de nu-ti va ajutá, apoi se numeri și cele dela rëndulu de susu ale palatului.“

Betrân'a servitóre luá batist'a la o parte și uimitu vedíu o rana, că de impunsetura de cutítu, și inca aprópe de anima. Nu erá tîmpu de pierdutu cu întrebári, de-si erám fórte curiosu, esaminái ran'a și o bandajái. — Ranit'a nu se mișcá in totu tempulu operatíei mele și neci dadú semnu de viéti'a, numai, pre cându sondái ran'a, tresari dorerosu. O lasáiu se se odichnésca și o observái cá dormiá.“

„Dara n'ai întrebatu copil'a și pre betrân'a servitóre, cine i-a causatu ran'a?“

„Ti marturisescu sinceru cá unu vechiu amicu, d.-le consilieriu de comerciu, — dá, in acelu momentu, candu nu mai avúi ce face pentru bolnava le-amu spusu verde și curatu, cá pâna-ce nu mi-oru spune tóte, nu me voiu ocupá cu dam'a.“

„Si ce dîsera ele? Dá vorbesce!“

„Dupá 11 óre veni cântaréti'a acasa, insoçita de o mare masca barbatésca. — La acést'a scire trebue se me fi uitatu căm chiorásiu la ambele femei, căci ele incepura din nou se plânga și me asigurá cu juraminte strașnice, cá se nu cugetu cev'a reu despre stapân'a lorú; ele díceáu cá din tîmpulu indelungatu de cându o servescu ele, n'a pasítu neci-odata vre-unu barbatu pragulu casei dupa órele 4 de séra; copil'a, care se pareá cá a cetitu romane me asigurá chiar' cá signorin'a este nevinovata cá unu ángeru.“

„Ast'a o dîcu și eu,“ dîse consilieriu de comerciu și mișcatu începú se numere ochiurile de feréstra ale palatului, de care se apropiáu; „ast'a o dîcu și eu, despre Bianett'a nu se póte spune ne-

micu reu, ea-i o copila amabila și evlaviós'a și óre este ea de vina că-i frumós'a și traiesce din cântare?"

"Crede-me," response Lange, "noi medicii avem în ast'feliu de lucruri o norma psihologica positiva. O privire pe liniamentele angeresci a nenorocitei copile me asigurà mai multu despre vèrtutea ei, decâtu tóte juramintele camerierelor ei. Dar' asculta mai departe: cântarét'ia întrà cu necunoscutulu în ace'a odaia și porunci copilei se ésa acést'a inse remase ascultându la usia curiós'a, ce are se insemne acésta visita de nópte; ea audí o cèrta apriga între dóm'n'a ei și între unu glasu surdu și profundu barbatescu portata în limb'a francesa. În urma a începutu signorin'a se plânga amaru, barbatulu injurà infioratoriu; de-odata audí ea pre dóm'n'a ei tîpându grozavu și ne mai potendu-se ea tîéné de frica deschisè cu graba usí'a și în momentulu acel'a trecù masc'a repede pe lâng'a ea și prin coridoru spre scari. Ea i-i urmà cãti-va pasi, și înaintea scariloru audí unu sgomotu grozavu, — elu trebue se fi cadíutu de pe scari josu. De josu se audí o vaietare și gemete fioróse cá dela unulu ce móre; ea se sparià și statù inlemnita. — Cându se întornà ea éra-si în odaia aflà pre cântarét'ia inotându în sânge și cu ochii inchisi. — Copil'a nu sciù ce se incépa, apoi tredi pe betrán'a servitóre, cá dóra i-ar' poté ajutá de-o-cam-data stapânei sale, ér' ea alergà intr'unu sufletu la mine cá se-i scapu pe signorina dela mórtè."

"Dá Bianett'a n'a descoperitu inca nemic'a? N'ai întrebatu-o?"

"Eu me duseiu pe locu la politèe și treziu din somnu pre directoru, — acést'a dadù ordinu pe la mediù de nópte, a se face cercetare cu de-ameruntulu prin oteluri, birturi și tóte unghiurile orașului; pe pórt'a n'a esítu la ór'a ace'a nime și de acù voru fi cercetati toti cu rigorositate. Partidele locuitóre în etagiulu de susu, aflara abia atunci cele petrecute, cându polit'ia visità cas'a; neesplicabilu este, cum de a scapatu ucigasiùln, càci cadíendu a trebuitu se se fi ranitu greu, de-óre-ce scãrile s'au aflatu josu pline de sânge și-i fórtè probabilu, cumcà cadíendu s'a ranitu prin insu-si stiletulu seu. E mare mirare, cum de a scapatu de-óre-ce usí'a casei érá inchisa. Bianett'a se trezi pe la órele 10 și directorulu polit'iei o trecù la protocolu și ea díse cá absolutu nu scie și nici nu póte combiná macaru cá cine ar' poté se fia masc'a. Toti medicii și chirurgii suntu avisati se dee de scire, daca voru fi chemati la unu bolnavu ranitu prin cadere séu taietura de cutítu, cá dór' asía s'ar' dá mai curúndu de urm'a ucigasiùlui. Astu-feliu stáu lucrurile. Dar' asía se traiescu, cá totulu i-i invèlunitu intr'unu profundu secretu pre care cântarét'ia nu voiesce se-lu descoperè, càci Bianett'a nu-i de acelea, ce se lasa insoçite acasa de barbati cu totulu necunoscuti. Asía se pare cá cugeta și copil'a ei, care érá presenta la cercetare și vedíendu cá signorin'a nu voiesce a face nici o descoperire, nu spuse nemicu de cèrt'a audita, ér'

mie 'mi aruncà o privire rogatóre cá se nu-o tradezu. „Grozava istorie," díse ea petrecúndu-me pâna la scari, „dar' nime 'n lume nu me va induplecá se descoperu cev'a din ce'a, ce signorin'a voiesce cá se remaie secretu.“ — „Ea 'mi mai descoperí cev'a, prin care tóte ar' poté esí la ivèla.“

"Și nu s'ar' poté cá și eu se aflu ace'a împregiurare?" întrebà consilierulu de comerciu. „Vedi dóra câtu suntu de agítatu, liniscesce-me pentru D.-díeu, cá-ci intr'altu-feliu lesne asíu poté se me inboluavescu!"

"Audi Bolnau, reculegete, mai traiesce afara de d.-ta și unu altu Bolnau în orașu? — Mai exista și unu altulu pe lume și unde, spune unde?"

"Afara de mine nu se afla altulu în orașu," response Bolnau; „cu ocasiunea stramutarei mele aice cu optu ani înainte, m'am bucuratu multu, cá nu me numescu Schwartz, Weiss, Braun séu Meier, Müller ori Bauer, de-óra-ce prin identitatea numeloru se nascu multe și neplacute confusiuni. În Cassel erám eu uniculu barbatu în famili'a nóstra și altu Bolnau nu se mai aflà pre pamentulu lui Domnedíeu, dóra numai fiulu meu nefericitulu nebanu musicantu, dara de dènsulu nu se mai aude nemic'a de cându a trecutu la Americ'a. Dar' pentru ce te intereséza numele meu, domnule doctora?"

"Apoi dá, d.-t'a nu poti fi domnule consilieriu de comerciu, érá fiulu d.-tale se afla la Americ'a. Dar' uita-te cá-su 12 și unu patrariu, princes'a Sof'ia e bolnava și eu am întârdíatu prea multu cu d.-t'a; remâni sanetosu, la revèdere.“

"Stâi locului" díse Bolnau și-lu tîená cu tarie de mâna spune-mi mai autâiu ce díse copil'a.“

"Fia, inse iá sém'a se-ti pui paza de ingradire gurei! cuventulu ei ultimú înainte de-a lesiná a fostu „Bolnau.“

(Va urmá.)

Femeile.

(Caracterisare.)

O buna și modesta femeia totu-de-a-un'a pretíuesce mai multu decâtu un'a frumós'a.

Femeia carei'a i-i place a-se ocupá incontinuu cu ale casei — nici cându nu póte devení necredintiós'a soçíului seu.

Indispositiunea continua la o femeia este dovéd'a cea mai eclatanta cá nu se afla multíemita cu cerculu în care traiesce și poftesce consolatori din afora.

Femeile privescu cu placere și cele mai ridicule fapte ale nóstre — déca acelea suntu menite a fi nóue dovedi ale amorului nostru față de ele.

Ori-cãtu de prudenta se devina o femeia la betranet'ia, bucurosú s'ar' jertfi prudent'ia déca cu ea de-odata i-ar' trece și sbèrciturile fațăi.

Mai usóru se póte aperá virtutea unei femei în față'a barbatiloru, decâtu reputatiunea ei în față'a femeiloru.

Prob'a de focu.

Comedia intr'unu actu

dupa A. KOTZEBUE de IRIN'A SONEA BOGDANU.

Persónele:

Clar'a de Hohenstein }
Margareth'a de Immenthal } două veduve tînere.
Cordul'a, camerier'a Clarci.
Wallfried, unu aprodu.
Cavalerulu Wenzel de Rhingau.
Gelasiu, servitoriulu lui.

(Actulu se petrece in tîmpulu cruciadeloru. Scen'a reprezintă unu locu liberu (leschisu) aprópe de cetatiu'a Hohenstein, de a stîng'a intrarei in scena o capela mica, in fundulu scenei o faurisce, in care in decursulu scenei prime se vede cinev'a lucrându, a carei pórta inse dupa ace'a se inchide)

SCEN'A I.

Clar'a si Margareth'a (primblându-se) *Cordul'a* (dupa ele.)

Clar'a: Pe dinaintea fauriscei miele cai straini? Ce insemnéza acést'a?

Margareth'a: Voru fi culetori.

Clar'a: Drumulu de tíera duce intr'alta parte. Mergi Cordula si te informéza.

Cordul'a: (intra in faurisce).

Clar'a: Dara nu ai observatu, tu buu'a mea amica, cà dejá la manastirea Ursulineloru trebuie se abati, cà se ajungi la cetatiu'a mea solitara?

Marg.: Chiar' se intunecá, cându sosii eu pre aici; servitoriulu meu cãlári inainte si eu dupa dînsulu plina de doru atîntindu privirea totu in susu spre a vedé turnurile cetatiuiei t'ale.

Clar'a: Hohensteinulu nu se vede inainte de-a esi omulu din padure.

Marg.: Si atunci tí-se pare a-lu vedé duplu.

Clar'a: Ce e dreptu cetatiu'a Rhingau jace asía de aprópe de elu, încátu tí-se pare cà e redicata in butulu Hohensteinulu, — dar' ea a avutu mai in ainte unu stapênu.

Marg.: Si in curêndu va deveni éra-si sub unu stapênu?

Clar'a: Se póte.

Marg.: Acést'a a fostu unu „se póte“ tare rece.

SCEN'A II.

Cordul'a. Cele de mai'nainte.

Cord.: Ah! Dómna! Elu a sositu!

Clar'a: Cine?

Cord.: Cavalerulu Wenzel de Rhingau, cãii lui suntu acei'a.

Clar'a: Imposibilu! Inca eri séra castelulu intregu erá intunecosu.

Cord.: Adi nópte a sositu.

Marg.: Mirele? Primesce gratularea mea!

Cord.: Acum' josu cu vélulu de veduva. Acum'a in fine éra-si vomu ride, vomu cântá si vomu jocá in castelulu Hohenstein. Acést'a veste trebuie se o ducu acum'a indata intregu castelului. (Ese.)

SCEN'A III.

Clar'a Margareth'a.

Marg.: Ei bine, Clara, tu ingalbinesci la acésta veste imbucuratória? Mai cà-mi vine a crede, cà tu mai multu esti spariata, decátu voiósa?

Clar'a: Pentru-ce se ascundu dinaintea t'a? Eu nu-lu iubescu.

Marg.: Cine te-a silitu se-i promiti anim'a si mân'a?

Clar'a: Ace'a s'a intemplatu numai éca asía abia asía poté se spunu cum? Dejá pre atunci cându inca traia soçiulu meu, cavalerulu Wenzel erá óspele nostru de tóte dílele, si privirile lui 'mi spuneáu adese-ori, cà elu ascépta numai mórtea vecinulu seu betrãnu si morbosu, pentru-cá se-si póta da pre façia dragostea s'a façia de mine.

Marg.: Si dupa-ce vecinulu morbosu mori?

Clar'a: Atunci elu me asaltá cu amorulu seu. Ce poteam face? Eu erám ce e dreptu o veduva bogata, dara alt'cum parasita de tóta lumea. — Elu celu mai puternicu cavaleru in intregu tînutulu, provocatoriu si indrasnetiu pâna la temeritate, castelulu seu de alu meu asía de aprópe, încátu elu póte aruncá o sagéta in cetatiu'a mea.

Marg.: Numai sagét'a amorului nu?

Clar'a: Ba elu se laudá cu pergamente vechi, cari í-i dadeau dreptu la castelulu Hohenstein. Erá deci lucru periculosu a-lu respinge.

Marg.: Spunu unii, cà ar' fi omu frumosu?

Clar'a: O dá, e frumosu.

Marg.: Vitézu si marinimosu.

Clar'a: Póte se fia.

Marg.: Ce poteái asceptá mai multu?

Clar'a: Se díce, cà e unu usiuraticu, íi place se insiele femei si apoi le tortureza cu zelotipia.

Marg.: O da, asif suntu toti barbatii. Fórté blândí façia de sine si fórté aspri façia de femeile lor.

Clar'a: Asíadara nu erám libera de a alege, si fiendu-cà anim'a mea erá inca libera...

Marg. (cu malitia): Erá?

Clar'a: Si fiendu-cà pre elu inca 'lu tíneá legatu unu votu, de-a intreprinde inca o cruciada inainte de a ne cunună...

Marg.: Asía tu ai speratu cà o sabia de saraceni te va scapá de promisiunea data?

Clar'a: Ba tocmai ace'a nu, — o nu... inse precumu de comunu se intempla — cu câtu mai departe punemu díu'a cununieii, cu atátu mai usóru ne dãmu cuventulu da.

Marg.: Primit'a-i adese-ori veste dela elu?

Clar'a: Nici-odata in doi ani.

Marg.: Nici dela cavaleri, cari se intorceáu càtra casa?

Clar'a: Amesuratu votului seu, elu se luptá sub nume strainu, si asía nu-lu cunoscú nimene.

Marg.: Tu suspini? Multe te-ar' invidiá.

Clar'a: Da, déca tóte ar' fi asía, precum fura la plecarea lui!

Marg.: Ce s'a potutu schimbá? Tu ai traitu cá si o calugaritia.

Clara: Acést'a e adevăratu, inse inimiculu a fostu între zidurile mele manastiresci.

Marg.: Între cari eu ce e dreptu abia locuiescu de câteva ore; și totuși ti-am găcitu superarea. Junele aprodu. . . .

Clara: Ai găcitu. Wallfried crescutu de fericitul meu sociu că și fiulu orfanu alu amicului meu, mie mi-a fostu unu frate, pâna cându încă tiaiă binefacatoriulu seu. . . .

Marg.: Și acum'a?

Clara: Me iubesc.

Marg.: Declaratu-ti'a acést'a?

Clara: Ba nu, acést'a nu a îndrăsnitu se-o face.

Marg.: De unde scii tu dara?

Clara: O, Domnedieule, bine se vede ace'a.

Marg.: Ai dreptate. Acést'a a fostu o întrebare nebuna. Baremi nu voiu adauge pre a două: că ore iubesci-lu și tu?

Clara: Eu am rogatu pre Domnedieu, că se me feréscă de acést'a.

Marg.: Mi-se pare inse, că Domnedieu nu ti-a ascultat rogiunea!?

Clara: Acum'a pregatescu unu stichariu pentru cea mai de-aprope manastire.

Marg.: Ace'a nu-ti va ajută nemica. Mai bine 'lu trimite în țier'a promisiunei, se nu-lu vedă și o se-lu uită.

Clara: Póte că tu nu ai iubit nici cându?

Marg.: Ba și eu am avutu unu barbatu betrânu, inse elu a avutu totu-de-a-un'a prudintia laudăvera de-a nu țienea în castelulu seu pre vre-unu fiu de ai amiciloru sei.

SCEN'A IV.

Gelasiu. Cele de mai 'nainte

Gel.: Fia laudatu patronulu meu s. Crispinu, carele mi-a ajutat se vedu érase hornulu castelului Hohenstein.

Clara: Écă Gelasiu.

Marg. (in sine): Ore nu am mai vedutu undev'a acésta față?

Clara: Precum audu domnul tu a sositu?

Gel.: Dóuedeci de mile am venitu eri într'un'a. Amorul ni-s'a scoboritu în călcăie. Căii nostri flamândi abia mai resuflău, noi insetati și mereu suspinându, pre cându cocosiulu a cântatu întâi'a-ora în castelulu Rhingau, baturam la pórta.

Clara: Făra indoiala cavalerulu a ispravitu mari fapte în Orientu!?

Gel.: Dómna! De-ai lasá se traga pielea de pre toti magarii din țienutulu acést'a, totu nu amu avé destulu pergamentu pentru de-a-ne însemná faptele nóstre.

Clara: E lucrú știutu, că prietinelui Gelasu í-i place a-si implântá dintii în bucutura câtu de mare.

Gel.: Despre saraceni nu voiescu a vorbi de locu, că aceștiá suntu unu felu de ómeni, cari nu mai crescú deca i-ai taiatu odata; inse balaurii cari fâsieiău pre lănga noi, că și pre aici gâsele și vulturii, cari sîdeău pre toti pomii că și pre aici vrăbiele. . . .

Clara: N'au fostu ranitu vre-odata d.-lu teu?

el: Taiati și impușcati suntemu preste totu trupulu, pielea nóstra este brăzdata că și pământulu aratu. Că noroculu, că Domnedieu ne-a scapatu cu fețele netede.

Clara: De buna-séma Cavalerulu va fi fórté obositu de cale!?

Gel.: Elu este asía de ostenitu, încátu unu croitoriu l'ar' poté doborî cu suflarea. Inse dorulu dupa frumós'a s'a mirésa nu-i dá pace. Acum'a domnul meu se afla în chili'a s'a îmbracatu într'unu vestmentu orientalu de metasa. — elu 'mi dîse: — Gelasu, fidelulu meu aprodu, mergi de vestesce sosirea mea.

Clara: Mergi și-i spune, că sum gat'a a-lu primí cum se cuvine.

Gel.: Se-mi fie iertatu mai întâiu se-mi usiurezu și inim'a mea, că-cí amorulu o apăsa că și una pétra de móra. Ce face bun'a mea Cordula? Mai aduce-si aminte de miculu ei Gelasu?

Clara: În tóta dîu'a a vorbitu despre tine cu castelanulu meu.

Gel.: Asía?

Clara: Și s'au rogatu împreuna pentru viét'i'a t'a.

Gel.: Ei!

Clara: Ba chiar' și la manastire a trebuitu se-o petróca într'unu peregrinagiú alu seu.

Gel.: Ace'a fără indoiala este fapta crestinéscă și dómna de lauda. Deja sêmțiescu în pumnii miei dorulu de-a dá multiemit'a convenita castelanului. Me ducú se predău cavalerului salutarea vóstra, apoi indata voiu duce la buze tóte pocalele bine cunoscute din castelulu Hohenstein. (Ese.)

SCEN'A V.

Clara. Margaret'a.

Clara (dupa o pauza): Nópte buna! nobila libertate!

Marg.: Tu nu te sêmțiesci că și o mirésa?

Clara: De-ásiu fi singura, m'ásiu topí de superare. Dara present'i'a t'a, — a fostu unu ângeru bunu acel'a, carele ti-a inspiratu ide'a de a-me cercetá, și care te-a intaritu în lung'a și obositor'i'a caletoria.

Marg.: Numái de ti-ásiu poté ajutá?

Clara: Cine scie!? Tu în totu-de-a-un'a ai fostu o fiintia istétia și víoia.

Marg.: Istétia și víoia sum și acum, inse ce potu eu, afara de a-ti impletí cunun'a de mirésa?

Clara: Cu nunt'a nu ne vomu grabí.

Marg.: Va fi bine se căscigamu tempu. De-lu aflamu cu slăbitiuni, 'lu lasamu în scirea Domnului! Antâiu voiescu a-lu esaminá din crescutu pâna 'n talpi și încă asía pe incetulu fără se observe elu cev'a. Póte se-lu și cunoscú dejá.

Ascépta-lu tu aice, eu me voiu ascunde în desetulu cel'a și voiu ascultá pîntre curpenisiu. (Ese.)

Clara: Ah! De asíu fi eu încă asía de libera că și ace'a, paserica care cânta în acestu teiu! și deca asíu fi — ore remanereasiu? (Va urmá.)

DIVERSE.

Cronica. — Monumentulu Canonicului Joanu Fekete-Negrutiu — redicatu prin nepotii recunoscutori, fratii Nicolae, Susau'a, Joanu, Emilu și Josifu în cemeteriulu bisericeii parohiale gr. cat. din Blasiu de-asupr'a criptei ce pastreza scumpele osaminte ale marelui defunctu — s'a desvelitu în 30 n. l. tr. cu solemnitate rara. — Dupa sevêrsirea santei liturgie prin trei preoti și unu diaconu, preotii în vestiminte negre și o multime imensa de inteligintia clericali și mirêna și poporu din locu și gîuru — fiindu și tîrgu de tîera în ace'a di — esirâ în sunetulu campaneloru dela tôte bisericele și în cântece armonioase la cemeteriulu amentitu. Aici înaintea monumentului pomposu lucratu din granitu prusescu și încungîuratu cu gratii de fieru batutu, s'a pusu mès'a cu parastasulu adusu pentru sufletulu fericitului în Domnulu. — Printre publiculu asistentu s'au vedîntu toti canonicii din locu, canoniculu din Gherl'a dlu Vasilie Popu, numerosii protopopi, parochi, advocati, judi s. a. din locu și din mari departari. — Aici, înaintea pietrii, s'au cântatu tôte cântarile inmormentarii, dupa care a urmatu sfîntirea apei cea mica, și apoi stropirea monumentului, care pòrta înscritiunea:

Joannes
Fekete
Negrutiu
Canonicus Lector

27 Jan. 1817—4 Dec. 1888.

Èr' mai în josu, totu în limb'a latina:

Hoc pro gratitudine ab ejus est nepotibus erectum
Dignissimum autem praestat illius vita monumentum.

De-asupr'a platformei acestei'a se sfa într'auritu simbolulu celoru trei vîrtati: credintî'a, sperantî'a și iubirea — cari au caracterisatu atâtu de distinctivulu pre fericitulu în Domnulu, pâna erâ în acêsta lume plina de fașarnicia, intriga și ura.

Sfêrsîndu-se și sfîntirea celui mai frumosu monumentu din cimiteriulu parohialu, care cu tôte apartinentele a costatu preste o mîia florini, Dlu prof. gimn. Alexiu Viciu cu o vòce emotivata tîenù unu panegiricu tare frumosu, în care mai reamentî odata luptele și ostenelele, ce Canoniculu J. Fekete-Negrutiu le puse pentru biserice'a s'a, carei'a a servitu cu credintîa unu sîru lungu de ani, și pentru natiunea și poporulu seu, pe care din inima a doritu se-lu veda fericitu, scapatu odata din multele necasuri, ce dîlnicu 'lu impresòra. Marturisescu, cã acêsta vorbire a profesorului Viciu a facutu o impresiune adêncã în inimile ascultatoriloru, de pe ale cãroru fețe se reoglindeã viua dorere, ce o sêmtu pentru pierderea acestui barbatu binemeritatu. A fostu do-

rosu momentulu, cãndu dlu profesorulu Viciu a citatu sirele:

Versa-voru suspine din sufletu sermanii
Cã-cî Tu le-ai fostu tata în sfatu și cuvêntu;
Uda-voru seracii, uda-voru orfanii
Cu lacrimi doióse frumosu-ti mormêntu! —

cã-cî într'adeveru, aceste cuvinte ale neuitatului Andreiu Muresianu atâtu de bine se nimerescu la adormitululu canonicu, cum pòte la nimeni altulu. Cã-cî cine óre a portatu atât'a grigia de sermanii lipsiti și de orfani cá Elu a cãrui usia erâ pururea deschisa pentru ei, și totu-de-a-un'a erâ gat'a de a le intinde mîna de ajutoriu în lipse și suferintie.

La 1 óra d. a. în casele unui'a dintre nepotii, pe care i-a crescutu reposatulu, se dede unu prândiù (poména) intru amentirea adormitulului, la care au participatu la 50 persòne. — Totu atunci au fostu impartasiti și seracii din locu și gîuru, cari se adunaseru în unu numeru neindatinatu, poména: coptura și bani — spre a-si aduce ei inca odata a-mente de liberalitatea aceluia cari totu ce-au avutu și-au impartitu cu ei.

Santirea intru episcopu a P. S. S. Nicolae Popea s'a sevêrsitu în 23 n. l. tr. cu o deosebita festivitate. Actulu chirotonirei la sevêrsitu Escelenti'a S'a dlu arhiepiscopulu și metropolitu Mironu Romanulu, impreuna cu Preasãnti'a S'a dlu episcopulu alu Aradului Joanu Metianu, asistatu de Preacuviosii: archimandritulu Dr. Ilarionu Pușcariu, protosincelii Filaretu Musta și Nicanoru Fratesiu, și protopresbiterii: Dr. Georgiu Popovici din Lugosiù și Sebastianu Olariu din Fagetu.

Festivitatile au decursu în rîndulu urmatoriu: — Sâmbata la 4 óre dupa amédi vecerni'a cea mica, dimpreuna cu polichronele prescrise la rînduial'a sãntirei de episcopu, la 8 óre vecerni'a cea mare, liti'a și utreni'a prescrisa. Domineca la 9 óre sãnt'a liturghia, sub conduculu carei'a s'a sevêrsitu chirotonirea. — Biserice'a erâ plina de publicu alesu și fórte numerosu.

Dupa esirea din biserica asesorii consistoriului din locu și cei veniti din afara, inteligentî'a din Sibiiu și cea dinpregîuru venita se asiste la actulu chirotonirei sub conducerea Preacuviosiei S'ale, a archimandritului Dr. Ilarionu Pușcariu, s'a prezentatu la noulu episcopu și l'au felicitatu, apoi totu în corpore și totu sub conducerea Preacuviosului archimandritulu Dr. Ilarionu Pușcariu s'a prezentatu la Escelenti'a S'a dlu arhiepiscopulu și metropolitu Mironu Romanulu, cãrui'a i-au descoperitu multãmirea bisericeii pentru întrevenirea și conclucrarea, cá actulu acest'a se-si afle acêsta imbucuratòre încoronare. De aci apoi s'a prezentatu la Preasãnti'a S'a Domnulu episcopulu alu Aradului Joanu Metianu, cãrui'a asemenea i-au descoperitu multãmirea bisericeii pentru conclucrarea de pâna acum'a.

Instalarea solemnã a noului episcopu în scaunulu episcopescu alu Caransebesiului se va în-

deplînt în 14 n. l. c. prin Escelenți'a S'a dlu archiepiscopu și metropolitu Mironu Romanulu.

Promovari. Preacuviosf'a S'a dlu archimandritu Dr. Ilarionu Pușcariu este instituitu prin Escelenți'a S'a dlu archiepiscopu și metropolitu Mironu Romanulu de vicariu archiepiscopescu, și Preacuviosf'a S'a dlu Nicanoru Fratesiu este instituitu provisoriu de asesoru referente la consistoriulu archidieceșanu.

Contele Geza Teleky a fostu denumitu ministeriu de interne alu Ungariei.

Parastasu pentru Barnuti. La 28 l. tr. se implinira 25 ani, decându marele barbatu alu natiunei și fiu alu Selagiului Simeonu Barnuti și-a datu blândulu seu sufletu în mânilor Creatoriului, tocmai cându, venindu morbosu dela Iasi, ajunsese în satulu seu natalu Bocsia-româna de lângă Simleu. Români selageni și cu acêșta ocașione voiescu se dovedêșca, că ei nu au datu uitarii faptele unui barbatu și fiu alu natiunei atâtu de meritatu că Barnuti. Dreptu acêșta voru serbâ cu mare pompa la 14 Iulie st. n. în Bocsia-româna unu parastasu solemn u întru amentirea lui. Avemu speranțiã, că la acêșta solemnitate importanta pentru întregu nêmulu românesc voru asistâ Români devotati nêmulu lor și din cele mai îndepartate tîenuturi ale romanimii. Totu în acêști di se va încununa din partea mai multor corporatiuni frumosulu monumentu renovatu ce Români selageni înca la 1878 l'au redicatu marelui barbatu

O carte romana premiata de o societate rusa. Afiamu din gazetele bucurescene, că societatea geografica rusa (sectiunea etnografica) a premiatu oper'a lui E. Simionescu: „Legende și cântece populare culese în Basarabi'a.”

Necrologu. Mihaiu Eminescu, illustrulu poetu și savantulu publicistu român, a încetatu din viêștia la Bucuresci în 28 l. tr. n. dupa lungi și grele suferinți. — Statulu i-a facutu o inmormentare dêșna; êr' amici și admiratorii lui facu colecte pentru de-ai redicâ dône monumente pompoșe — unulu în Bucuresci și altulu în orasiulu seu natalu Botosani.

Fiã-i tîerici'a usîora și amentirea eterna!

Bibliografia. — „Metodic'a scôlei populare” de Dr. Petru Pîposiu profesoru, partea II. speciala, a aparutu în tipografi'a diecesana din Arad. Oplu acêșta este unicu în felulu seu în literatur'a româna pedagogica; êr' numele literariu pre terenulu pedagogicu alu dlui autoriu este bine cunoscutu între ômenii de scôla. — Cuprinsulu acêștu opu este urmatoriulu: I. Invetiamentulu religiunei. II. Invetiamentulu intuitivu III. Scriptolegi'a. IV. Legendariulu. V. Invetiamentulu limbei materne. VI. Socôt'a. VII. Geometri'a. VIII. Geografi'a. IX. Istori'a. X. Istori'a naturala. XI. Fisic'a. XII. Caligrafi'a. XIII. Desemnulu. XIV. Cântarea. XV. Gimnastic'a. — Pretiulu cãrtii este 1 fl. și se pôte procurâ directu dela tipografi'a diecesana din Arad. — Recomendâmu acêștu opu în deosebit'a atentiune a toturor ômenilor de scôla.

Mus'a romana, revist'a musicala-literara, dupa o intrerupere de câtev'a luni, va aparê êrasi cu inceputulu lunei Augustu st. v. și va costâ pâna la finea lunei Decembre 5 fl. v. a. sêu 13 lei. Doritorii de a avê acêșta revista au de a se adresâ la redactiunea revistei în Blasiu (Balázsfalva) celu mai multu pâna la 20 Iuliu st. n.

Glume.

Nu-i bene a vorbi înaintea copiilor. — Ne potielulu câtra mosiulu seu, care dormitêza: Asîê dara, mosiule draga, câ acum'a tôte suntu ale nôștre!?

Mosiulu: Cum, cum, nepôte draga?

Nepotielulu: D'apoi câ mam'a a dîșu, cumcâ dêca mosiulu 'și va închide odata ochii, tôte voru fi ale nôștre.

S'a nasentu înainte de veaculu sen. — D-lu: Nu tî-e rusine se cersîșci omu întregu și sanetosu fiindu? Pentru-ce nu lucrîi?

Cersîș: Lucrareși eu bucuros, me rogu, dara maestri'a mea numai în veaculu viitoriu pôte se aiba trecere.

Domnulu: Da, ce maestru esti domniat'a?

Cersîș: Masinistu la nai'a aeriana ocârmuivera.